SANDOMIERSKI RUCH REGJONALNY

BIULETYN INFORMACYJNY I INSTRUKCYJNY POWSZ. UNIW. REGJONALNEGO IM. ST. KONARSKIEGO ZW. POL. NAUCZ.

Rok II. Sandomierz, wrzesień — październik 1932 r. Nr. 7/8

Nasze cele, nasze dążenia.

Aczkolwiek cel naszych poczynań jest aż nadto dla nieuprzedzonych widoczny, jednak uważamy, iż to podstawowe zagadnienie omawiać, a tem samem przypominać, należy.

Mówimy — nieuprzedzonych — zupełnie świadomie. Regjonalizm ma bowiem przeciwników. Jednym z nich wydaje się, że ruch regjonalistyczny, jako dążący do uwydatniania oblicza pewnych terenów, godzi w spoistość Państwa, drudzy utożsamiają ruch ten z krajoznawstwem, inni dopatrują się w regjonaliźmie metody pracy. Tak czy inaczej jednak — zgodzić się musimy, że ruch ten wyłoniło życie.

Ogłoszony przed kilkoma laty program regjonalizmu polskiego, obawy co do zagrażania spoistości Państwa w zupełności usuwa, uzgadniając właśnie jedność państwową ze zróżnicowaniem terenowem. Mają do pewnego stopnia słuszność ci, którzy w regjonaliźmie widzą metodę pracy. Tak jest. Regjonalizm jest metodą pracy, ale nietylko metodą — jest czemś szerszem. Gdyby regjon można było nazwać krainą, wówczas regjonalizm nazwalibyśmy krainoznawstwem, a w niem nie trudno byłoby się nam dopatrzeć celu. Tak więc regjonalizm ma dużo wspólnego z krajoznawstwem, ujmuje jednak cel konkretnie w odniesieniu do pewnego terenu, wyodrębniającego się z pośród szeregu innych terenów — regjonów, z których kraj się składa.

Powszechny Uniwersytet Regjonalny im. St. Konarskiego obejmuje swoją działalnością obszar Świętokrzyszczyzny wraz z Sandomierskiem. Obszar ten stanowi teren, wyodrębniający się z szeregu innych swemi właściwościami; stanowi on dla nas, Sandomierzan — „ściślejszą ojczyznę". Z nią więc pragniemy się związać uczuciowo tak, jak związani jesteśmy materjalnie — chociażby przez sam fakt zamieszkiwania. I to jest nasz zasadniczy cel. I stąd wypływają nasze zadania. A więc — praca nad rozwojem kulturalnym, społecznym i gospodarczym poszczególnych miejscowości i całego regjonu; w szczególności zaś — uświadomienie społeczne, a tem samem państwowe, rozwój energji twórczej, organizacja badań naukowych i pracy społeczno oświatowej, budzenie inicjatywy w kierunku podnoszenia poziomu gospodarczego, wykorzystywanie w tych rodzajach pracy bogactw kultury rodzimej, a nadto zobrazowywanie wyników podejmowanych prac.

Nakreślone w tak ogólnym, oczywiście, zarysie zadania wykazują potrzebę istnienia takiej instytucji, jaką jest Powsz. Uniwersytet Regjon. im. St. Konarskiego. Świadomi więc tych obowiązków pracę rozpoczęliśmy i prowadzimy, mimo olbrzymich trudności tak w postaci braku środków np. finansowych, jak i z powodu braku zrozumienia wśród społeczeństwa. Pewnym dorobkiem już możemy się poszczycić, ale dorobek ten jest w zestawieniu z ogromem zadań nikły. Z tego stanu zdajemy sobie sprawę.

STAROSTWO SANDOMIERSKIE

Ale niedość jest zdawać sobie sprawę z takiego czy innego stanu działalności. Trzeba podejmować wysiłki w kierunku pokonywania przeszkód, utrudniających intensywną pracę. Aktualne więc staje się nasze dążenie, by zrozumienie dla pracy naszej w społeczeństwie obudzić i by tych, dla których troska o rozwój regjonu naszego nie jest obca, skupić.

Z tem hasłem odwołujemy się do wszystkich sympatyków regjonalnego ruchu Sandomierszczyzny.

N A C Z A S I E.

Idea regjonalizmu jest już tak rozreklamowana a i dorobek tej akcji jest już tak znaczny, że, zdawałoby się, rezultaty całkowicie powinny być wykonane praktycznie. Ktoby tak sądził myliłby się. Nie mamy wprawdzie podstawy, by spostrzeżenie to uogólnić, ale napewno uogólnić można, skoro na terenie naszego regjonu jest ono aktualne. Dziwnie niezaradni jesteśmy. Wszyscy zdajemy sobie sprawę z tego, że, zwłaszcza na terenie szkoły powszechnej, praktyczne wykorzystanie wyników badań regjonalnych jest konieczne. A czy robimy co w tym kierunku, by po 1) swoją wiedzą o regjonie pogłębiać i po 2) stosować ją w pracy szkolnej? Odpowiedź aż nadto wyraźna.

Oprzyjmy rzecz na przykładzie. Program nauki historji w oddz. IV. szkoły powszechnej nakazuje przerabiać rozdział: Nasza miejscowość, a więc jej przeszłość, zabytki i t. d. Zagadnienie to przerabiane jest oczywiście różnie, w zależności od posiadania wiadomości odpowiednich, a nie — jak na to dana miejscowość zasługuje. Nierzadkie są też wypadki pomijania tego rozdziału. A przecież każda miejscowość w dziejach swych posiada pewne momenty, które uwydatnić należy, choćby nawet z tego względu, że dzieje jej wiążą się z dziejami Państwa.

Nie jest rzeczą łatwą dla pojedyńczych osób gromadzić materjały, dotyczące miejscowości. Trzeba bowiem posiadać możność korzystania z dokumentów archiwalnych i wydawnictw, zawierających niekiedy drobne tylko wzmianki, ale nader cenne, jeśli chodzi o dzieje miejscowości i szerszych terenów. Od czegoż jednak wysiłek zbiorowy? Dzięki takiemu wysiłkowi powstał „Pamiętnik Świętokrzyski" z przebogatym materjałem dla pogłębienia wiedzy o naszym regjonie — i rozwija działalność Powsz. Uniwer. Regjonalnego im. St. Konarskiego, który z pomocą pospieszy każdemu, kto się o pomoc odwoła.

Informacje w tej sprawie zamieszczone są na str. 4 w Poradniku: co mamy robić?

K R O N I K A.

Ruch wydawniczy w Sandomierzu. Sandomierz posiada 3 drukarnie, w których rokrocznie drukuje się szereg książek i broszur. Oprócz tego wychodzi tu 6 czasopism, a mianowicie: Kronika Diecezji Sandomierskiej (miesięcznik), Ziemia Sandomierska (tygodnik), Siewca Prawdy (tygodnik), Prawda Katolicka (miesięcznik), Sandomierski Ruch Regjonalny (dwumiesięcznik). Okólnik organ Katol. Związku Młodz. Polskiej (miesięcznik).

Archiwum miejskie Sandomierza nie było do tej pory należycie wyzyskane. Obecnie p. Roman Koseła pracuje tam nad następującemi zagadnieniami: Dzieje rzemiosł w Sandomierzu, Nazwy miejsc, Chłopi w Sandomierzu, Patrycjat Sandomierza, wzrost i upadek m. Sandomierza, Rada Miejska i jej prace. Oprócz tych prac p. Koseła sporządza do każdego tomu indeksy osób, rzeczy i spraw.

Wystawa malarska. W Sandomierzu od 25 września do 2 października b. r. mieściła się w Sali Ratusza wystawa obrazów studentów Akademji Sztuk Pięknych w Warszawie, klasy prof. T. Pruszkowskiego.

Wśród wystawionych obrazów znaczna ilość przedstawiała widoki Sandomierza pędzla pp. Arcta, Bakkego, Hufnaglówny, Kozłowskiej, Jełowickiego i innych.

Wystawa cieszyła się dużą frekwencją. Dochód z biletów wejściowych przeznaczony został na fundusz zegara na Ratuszu.

Odkrycia archeologiczne w Sandomierzu. Przy przeprowadzeniu ulicy do kościoła św. Jakóba na wschodnim stoku wzgórza dokonano następującego odkrycia:

W pobliżu kościoła św. Jakóba napotkano na bryłę z piaskowca, misternie rzeźbioną, wyobrażającą archaiczną głowę lwa, prawdopodobnie głowicę kapitelu — z okresu poprzedzającego styl romański, dotychczas w Polsce niespotykaną. Nieco dalej znajdowały się dwa groby ciałopalne jamowe z okresu późnolateńskiego, zawierały one dwa rożki rytualne, naczynko i resztki spalonych rzeczy bronzowych. Wykopano też dużo skorup z okresu wczesnopiastowskiego z ornamentacjami, piece garncarskie, jakoteż resztki wyrobów garncarskich i szklanych od XIV do XVIII w. z bardzo ciekawą ornamentacją, opartą na motywach ludowych; monety srebrne i miedziane z czasów Zygmunta III, Jana Kazimierza i szwedzka z w.XVII.

Rzeczy wykopane zostały umieszczone w Muzeum P. T. K. w Sandomierzu. Sześć skrzyń ze skorupami, t. j. część wydobytych, przewieziono do Muzeum Archeologicznego w Warszawie.

Muzeum Pol. Tow. Kraj. w Opatowie otwarte zostało w czerwcu b. r. w obecności przedstawicieli władz i instytucyj. W czasie tej uroczystości rozdano dyplomy przewodnikom po Opatowie, którzy uczestniczyli w zorganizowanym specjalnie w tym celu kursie.

„Dookoła Gór Świętokrzyskich“. Pod tym tytułem jest w przygotowaniu monografja prof. Al. Patkowskiego.

„Park Narodowy im. St. Żeromskiego“. Odczyt radjowy na ten temat wygłosił w dn. 8 sierpnia inż. H. Jasieński.

Komitet Ochrony Puszczy Jodłowej w r. b. rozpatrzył i przyjął regulamin działania. Zamieszczony on jest w „Sprawozdaniu z działalności Związku Pol. Naucz. za rok 1930 i 1931” (str. 77) oraz w „Polskiej Oświacie Pozaszkolnej”. Nr. 3—4 z 1932 r.

ZAPISKI BIBLJOGRAFICZNE.

Sprawozdanie z działalności Koła Przyjaciół Żołnierza 2 pułku piechoty Legjonów w Sandomierzu za czas od 16 kwietnia 1931 r. do 16 kwietnia 1932 r. Sandomierz, 1932

Koło Przyjaciół Żołnierza w Sandomierzu zdobyło już piękną przeszłość. Otaczało ono przed r. 1931 opieką żołnierzy 4 p. Saperów, a od tegoż roku takąż opiekę roztacza nad żołnierzami 2 p. p. Legjonów, przebywającego obecnie w Sandomierzu. Stwierdza to omówione „Sprawozdanie”, niewielkie rozmiarami, bagate natomiast w owocną działalność.

„Siewca Prawdy”, tygodnik poświęcony sprawom religijno-społecznym, wychodzi w Sandomierzu od 1931 r. W tygodniku tym oprócz artykułów religijnych znajdujemy korespondencje z terenu diecezji.

Muzea Regjonalne. Książka zbiorowa. Tom I. Bibljoteki Regjonalnej. Warszawa 1928 str. 276 skład główny „Nasza Księgarnia”

Jakby w zapomnienie poszła tak niedawno wydana i wciąż aktualna książka pod powyższym tytułem.

Śmiałe powiedzenie autorów na wstępie tej książki, budzące wiarę w licznej bardzo gromadzie inteligencji rozsianej na prowincji, niech zwróci na nią uwagę. Autorzy twierdzą; „Nieprawdą jest, że służyć nauce mogą tylko wyjątkowo uzdolnione pod względem umysłowym jednostki, służyć jej mogą wszyscy, zdolni do poświęceń w poszukiwaniu Prawdy. Rodzaj i wyniki tej służby będą różne — w zależności od przygotowania i zdolności, lecz zasługa dla wszystkich może być jednaka i zależna jedynie od zakresu poświęcenia”.

Naprawdę wielce wartościowa książka.

Z ŻYCIA P. U. R. im. ST. KONARSKIEGO.

W odpowiedzi na życzenia, złożone Panu Aleksandrowi Patkowskiemu z okazji odznaczenia złotym Krzyżem Zasługi (Nr. 5-6 S. R. R.), otrzymaliśmy następujący list z podziękowaniem, którym dzielimy się ze wszystkimi Czytelnikami „Sandom. Ruchu Regjonalnego".

Warszawa, 2.VII.1932 r.

Do Szan. Redakcji
Sandomierskiego Ruchu Regjonalnego
w Sandomierzu

Szanowni i Drodzy Koledzy!

Za życzenia, wyrazy Waszej pamięci i przyjaźni, serdecznie dziękuję. Osobliwie miłe mi są dowody tego duchowego i ideowego braterstwa, jakie ujawnia „Sandomierski Ruch Regjonalny" i praca, którą wspólnieśmy rozpoczęli, a która dzisiaj tak się pięknie i trwale w Waszem gronie rozwija!

Cześć!
Aleks. Patkowski.

Projektowany Zjazd Jubileuszowy nie mógł być w bieżącym roku zorganizowany z powodu wielkich trudności. Zjazd ten odbędzie się w roku przyszłym.

Z naszej akcji prasowej. Broszurka nasza *O pisaniu do gazet — W. S. Laskowskiego* — spotkała się z nader miłem przyjęciem. „Siewca Prawdy" (w Nr. 37 z dn. 11 września 1932 r.) pisze, że „Poruszeniem zagadnienia pisania do gazet i podaniem krótkich a praktycznych wskazówek dla piszących autor zasłużył sobie na prawdziwą wdzięczność ze strony redaktorów i korespondentów", ponieważ „jednym ułatwia pracę redaktorską, drugim — zaś — podaje wskazówki, jak należy pisać do gazet". Broszurę tę „powinni przeczytać przedewszystkiem ci, którzy rozumieją potrzebę współpracy piórem — i chcą przysłużyć się dobrej sprawie, a także i ci, którzy z urzędu swego go np. duszpasterskiego czy nauczycielskiego muszą dawać wskazówki w tej materji".

Ocena ta świadczy, że wydaniem przewodnika dla korespondentów prasowych przysłużyliśmy się sprawie — i to nietylko w odniesieniu do Polski, bowiem i Redakcja „*Prager Presse*" w Pradze Czeskiej zwróciła się do nas z prośbą o nadesłanie egzemplarza—celem odpowiedniego wykorzystania — naszego wydawnictwa.

O Nr. 5-6 „Sandomierskiego Ruchu Regjonalnego" podało wiadomość „Echo Ziemi Opatowskiej" w Nr. 15 z dn. 15 września 1932 r.

PORADNIK: CO MAMY ROBIĆ?

Idziemy z pomocą uczącym historji w szkole powszechnej. Nawiązując do artykuliku w niniejszym Nr. p. t. „Na czasie", zawiadamiamy, że możemy życzącym podawać materjały historyczne (ew. informacje odpowiednie), dotyczące poszczególnych miejscowości. W tym celu należy odwołać się listem do P. U. R. (pod adresem: Redakcja „Sand. Ruchu Regjon." lub Edward Szylko, Ożarów k/Opatowa), podając miejscowość, której mają dotyczyć materjały. Na przesyłkę materjałów należy załączyć znaczek pocztowy.

Czynności Delegatów P.U.R. i Ognisk Zw. P. N.

1. Wykorzystać każde zebranie dla zapoznania uczestników z „Sand. Ruchem Regjonalnym".
2. Zjednywać odbiorców „Sand. Ruchu Regj
3. Zachęcać do zapisywania się na członków Sekcji Ochrony Przyrody (informacje w Nr. 2 biul.).
4. Spowodować, by każde Ognisko nabyło dla swego księgozbioru „Pamiętnik Świętokrzyski".
5. Informować Zarząd P. U. R. o każdem przedsięwzięciu w dziedzinie pracy regjonalistycznej.
6. Kolportować wyd. P. U. R. „O pisaniu do gazet".
7. Zgłosić Delegatów P. U. R. w Zarządzie.
8. Wziąć udział w akcji ustalenia najmniejszych „regjonów" gospodarczo-społecznych (informacje w Nr. 5-6 biuletynu).

Ogniska Z. P. N. i Delegaci P. U. P. im. St. K. otrzymują biuletyn bezpłatnie.

Adres Redakcji i Administracji: Sandomierz, ul. Tkacka 2.

Redaktor odpowiedzialny: **Edward Szylko.** Wydawca: **Powsz. Uniw. Regj. im. St. Konarskiego**

Drukarnia „Nowoczesna" w Sandomierzu.

ONICA BIBLIO